

interjú

Balázs K. Attila

A NYERS ÉS KRITIKUS
TÁRSADALOMREGÉNYEKBE HISZEK

– beszélgetés Zsidó Ferenc íróval –

Nem hiszek a nevelő célzatú irodalomban – vallja Zsidó Ferenc, akinek *Huszonnégy* című, tavaly megjelent, a kisemberek sorsára reflektáló blokkregénye immár a második kiadást is megérte.

– A *Huszonnégy* műfaji meghatározása blokkregény, amelyben az újságíró főhős egy egész napos maraton során „magánriportot” készít a tömbháza huszonnégy helyiségének képzelt és valós lakóival. Mennyire lehetne vonlat húzni a társadalomkritika és fikció, fikció és valóság között a regényedben? Tudom, hogy te is tömbházban élsz, ami kimeríthetetlen ihletforrás is lehet...

– Hogy könyvem nem önéletrajz, az az egy biztos! Fikció, sok és sokféle élményanyagból van összegyúrva, szociografikus jellege is van, vagyis igyekeztem a székelyföldi tömbházvilágot a maga valóságában, tipikus figurák és helyzetek mentén ábrázolni, ugyanakkor, mivel a főhős a pincével, szárítóval, lépcsőházzal és padlásterrel is „elbeszélget”, van az egésznek egy mágikus-realista jellege is.

A sikerkönyv titka

– A *huszonnégy* stáció végén úgy tűnik, Vajda Gergely, a főhős semmivel sem marad, a riport hangzóanyaga elvesz.

Eszerint a tervezett mű sem készül el. Ez egyféle ars poetica, vagy utalás arra, hogy mindenki maga kellene végigjárja a rá kiszabott állomásokat?

– Ezzel részint arra célok, hogy egy ilyen művet sosem lehet igazán befejezni, mert a blokk élet végtelen variációkban zajlik. Másrészt a főhős kudarcát próbálom ábrázolni: kisszerű ember ő is, akárcsak a könyv szereplőinek többsége, így a vállalkozás meghaladja erőit. Ami a kérdés második részét illeti: igen, mindenki írja meg – legalábbis önmaga számára – a saját blokkregényét, gondolja végig sorsa tömbjeit, ha alaposabban áttekintjük, talán jobban meg is értjük életünket.

– *Könyved a második kiadásnál tart, ez elég ritka az Erdélyben megjelenő szépirodalmi művek esetében. Előző köteted, a Laska Lajos is két kiadást ért meg. Mi a receptje – ha van ilyen – egy sikeres szépirodalmi mű megírásának?*

– A *Laska Lajos* nagyon olvasóbarát volt: rövid, tömör, olykor poénos gypercesek, kis zseb-

könyv formájában – ott ez volt a recept. A *Huszonnégy* már teste-sebb könyv, a téma, a blokkban lakás viszont többünket érint és érdekel, így sokan személyes érdeklődéssel olvassák, közben felidézve hasonló tapasztalataikat. Az 1970-80-as évek blokkosítási gigaprojektje megváltoztatta egész Kelet-Európa és azon belül Székelyföld urbanisztikai és mentális térképét is – melynek maig tartó hatásai vannak. Erről próbáltam írni egy „kibeszélős” könyvet. Az, hogy második kiadása lett, főként a Gutenberg Kiadó lelkesedésén múlott, amely fantáziát látott az alaposabb magyarországi terjesztéssel járó feladatok felvállalásában, így immár kapható a könyvem a nagy magyarországi bolthálózatokban is.

– *A Huszonnégy nyelvezete néhol vulgáris, ennek kapcsán értek negatív kritikák, miszerint te az ifjúság megrontója lennél. Üzensz valamit a téged ezzel támadóknak?*

– Nem hiszek a nevelő célzatú irodalomban. A színes nyelvezettel megírt, a szereplőket saját hangjukon beszéltető, nyers és kritikus társadalomregényekben hiszek – ha már e műfajnál tartunk. S ami pedig a megrontást illeti: bárcsak tényleg irodalommal rontanánk meg az ifjúságot...

vígasság

A NŐK

Zsidó Ferenc

Soká, sokszor töprengtet Laska Lajos azon, hogy mire buknak a nők. Tépődött, ette magát, kinyögött néhány teóriát, de kipróbálni egyiket sem merte. Nem önmagát féltette, hanem a teóriáit.

A nő szereti, ha figyelmes vagy, bőkezű és lovagias. Laska szegény volt és szétszórt, és ezzel nagyjából ki is merültek az erényei.

A nő azt is szereti, ha tenyereden hordozod, bókolsz neki, és felsőbbrendűségét hangozta-

tot. Laska nem bírta a tenyerébe venni egyetlen nőt sem, ha bókolni próbált, összebogzódott a nyelve, a felsőbbrendűség pedig Nietzsche, istenuccse, úgyse. Így hát távolról kívánta a nőket, a vágyott megfeszítettetés keresztjeit. Szeretett volna néhány jó, meghitt szót szólni hozzájuk, legalább addig, amíg Péter alszik, János alszik, Jakab alszik, Máté alszik, amíg mind aluszna. De ez, Laska legnagyobb bánatára, sosem valósult meg.

LÁNYKÉRÉS

Laska a kedvese jelenlétében zavartan, félszegen viselkedett, máskor oly kitűnően pörgő mondókája cserben hagyta, ha megszólalt, az csak habogás, motyogás volt. Aztán mentő ötlete támadt: a szép, negédes mondatokat, melyeket odahaza olyan gondosan megfogalmazott, de előben még véletlenül sem tudott előadni, kezdte elküldözgetni sms-ben.

Szerelmes vagyok beléd. Kihívlak párbajra. Jogod van védelmezni magad, remélem, nem fogod akarni.

Szeretlek. Ezt nem tudom más-ként mondani. De így unom már.

Egyre vonzóbbnak talállak – már nemcsak lányként, hanem lényként is. Lénykérését forgatok a fejemben...

Eme harmadik aztán végzetesen eredményesnek bizonyult.

színház

KLASSZIKUSOK RENESZÁNSZA

– 9. Interetnikai Színházi Fesztivál –

Tizenegy társulat, tizenöt előadás: október 13. és 21. között a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház adott otthont a 9. Interetnikai Színházi Fesztiválnak. A romániai kisebbségek színházainak bemutatkozási, találkozási lehetőséget biztosító IFESZT-et két évente szervezik meg más-más erdélyi városban.

A 9. IFESZT-re a klasszikus vígjátéktól a pszichothrillerig, a monodramától a sokszereplős produkcióig, kocsma-színházi darabtól a mozgásszínházi előadásig és mesejátékig számos különlegességgel készültek a fellépő társulatok, vagyis a házigazdán kívül a gyergyószentmiklósi, sepsiszentgyörgyi, csíkszeredai, marosvásárhelyi, kézdivásárhelyi, szatmárnémeti, temesvári és nagyváradai magyar színházak, illetve a bukaresti Állami Zsidó Színház színművészei.

Összedolgozó társulatok

A közönség számára a kilenc nap alatt világossá vált, hogy az erdélyi, romániai színházi szakemberek között igen gyümölcsöző a kapcsolat. Több színtársulat előadásában is láthattuk például

ugyanazokat a színészeket, de voltak olyan darabok is, amelyeknél a rendező volt közös (a gyergyószentmiklósi Figura Stúdió Színház *Mártírok*, illetve a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulatának *Hedda Gabler* című előadását egyaránt Keresztes Attila rendezte). Ugyancsak előfordult, hogy egy színművész az egyik darabban színészként, a másikban rendezőként vett részt – ilyen például Barabás Árpád, a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színház színésze, aki a hazai társulat több előadásában is szerepelt, ugyanakkor ő rendezte a Kézdivásárhelyi Városi Színház *Művészet* című előadását, amely a fesztivál egyik legnagyobb tapsát kapta.

Az udvarhelyi társulat a fesztivál alatt, vasárnap délelőtt

mutatta be új mesejátékát, *A fűszerbanya átkát* (Wilhelm Hauff meséje nyomán írta Galambos Attila) Márkó Eszter rendezésében, aki amúgy két előadásban is játszott.

Klasszikusok újragondolva

A fesztiválra több klasszikus darabot is hoztak a társulatok: a szentgyörgyi Tamási Áron Színház Carlo Goldoni *Chioggi-ai csetepaté* című komédiájával (r.: Sardar Tagirovsky) indított, amelynek 18. századi alaptörténetét az 1970-es és '80-as évek olasz táncdalaival hozták közelebb a mához. Az előadás a néhány évtizede népszerű olasz varietéműsorok hangulatát idézte, ízig-veig olasz gesztusokkal és olaszos hanghordozással „megbolondított” magyar beszéddel. A darabban kiváló alakítást nyújtó Mátray László a fesztivál alatt levetített *Un printz și jumătate* (Egy és fél herceg, rendező: Ana Lungu) című román nagyjátékfilmben is látható volt.

A Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata Henrik Ibsen *Hedda Gabler* című darabját, illetve Dosztojevskij *Karamazovokját* (r.: Albu István) mutatta be. Az előadás különösen komoly kihívások elé állította a színészeket, például halat kellett fogniuk puszta kézzel a színpadon „berendezett” tóból, majd ki kellett belezniük egy másikat (nem élő), és férfiként női szerepeket is játszottak, magassarkú cipőben tipegve, rúdtáncot lejtve.

A nagyváradai Szigligeti Színház Shakespeare *Szentivánéji álmját* (r.: Tarnóczy Jakab) öltöztette új formába.

A részletek fontossága

Különleges lelki utazásra hívott a sepsiszentgyörgyi M Stúdió *Lift* című előadása (r. Fehér Ferenc), amely azt jelenítette meg, mi zajlik le három decens férfi lelkében, ha egy 2x2 méteres, szűk térben, egy liftben rekednek. Az öltönyben és félcipőben előadott mozgásszínházi produkció fontos eleme volt a fény és a hang, illetve a rendkívül szűk mozgástér is.

Bálint Kinga Katalin

A gyergyószentmiklósi színház Kubiszyn Viktor *Drognapló* című könyvének színpadi adaptációját (játssza: Fodor Alain Leonard, rendező: Faragó Zénó) kiváló, a kábítószeres hallucinációkat szemléltető projekcióval fűszerezte. A Figura Stúdió Színház a *Mártírok* című, Marius von Mayenburg-darabjának díszlete is különleges volt: egy négyzet alakú, sok lábon álló asztalon, a körül és az alatt zajlott a cselekmény, a nézők pedig körbeülték a teret.

A színpadi térrel és beszéddel való játék csúcspontja viszont a temesvári Csiky Gergely Állami Magyar Színház produkciójában, Tuncer Cücenoglu *Lavina* című kortárs török drámájának (r.: Kedves Emőke) adaptációjában volt tapasztalható: a színészek egy fólia mögött, amelyre képeket, mintákat vetítettek, suttogva játszották a darabot.